

Отримано: 9 березня 2026 р.

Прорецензовано: 20 березня 2026 р.

Прийнято до друку: 23 березня 2026 р.

Email: m.m.dziuba@nuwm.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4229-7047>

Email: irina.p.smolii@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-1384-2593>DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-29\(97\)-40-43](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-29(97)-40-43)

Дзюба М. М., Смолій І. П. Мовна культура правника в контексті використання гендерно маркованих лексем. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія»*. Острого : Вид-во НаУОА, 2026. Вип. 29(97). С. 40–43.

УДК: 811.161.2'27:340.113:005.73

Дзюба Майя Миколаївна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та українознавства,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Смолій Ірина Петрівна,

старший викладач кафедри загальнотеоретичних правових та гуманітарних дисциплін,
Рівненський інститут КУП НАНУ

МОВНА КУЛЬТУРА ПРАВНИКА В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНДЕРНО МАРКОВАНИХ ЛЕКСЕМ

У дослідженні підкреслено, що в контексті європейської інтеграції України та гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами прав людини, особливої ваги набуває питання гендерної чутливості мови. Вимогою часу є перехід від сприйняття фемінітивів як «стилістичних нововведень» до їх визнання як прецизійних інструментів юридичної техніки. Доведено, що впровадження фемінітивів легітимізує професійний статус жінки та усуває етичні суперечності в офіційному діловодстві. Стверджено думку про те, що гендерна чутливість не руйнує стабільність терміносистеми, а навпаки – посилює її прецизійність, мінімізуючи ризики ідентифікаційних помилок у документах. Акцентовано увагу на тому, що мовна культура сучасного правника є динамічною системою, що вимагає гармонійного поєднання правової традиції з вимогами соціальної справедливості, де гендерна чутливість мови постає невід'ємним складником професійної етики в європейському правовому просторі.

Ключові слова: мовна культура правника, гендерно марковані лексеми, фемінітиви, правничий дискурс, андроцентризм, юридична техніка, гендерно чутлива мова, професійна етика.

Maiia Dziuba,

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Journalism and Ukrainian Studies,
The National University of Water and Environmental Engineering

Iryna Smolii,

Senior lecturer of the Department of Generaltheoretical legal and humanitarian disciplines
of Rivne Institute of Kyiv University of Law, National Academy of Sciences of Ukraine Rivne

LANGUAGE CULTURE OF A LAWYER IN THE CONTEXT OF USING GENDER-MARKED LEXEMES

The article argues that in the context of Ukraine's European integration and the harmonization of national legislation with international human rights standards, the issue of gender-sensitive language acquires particular importance. Accordingly, the modern linguistic-legal paradigm is shifting from inertial androcentrism to an anthropocentric model. In this context, gender-marked lexemes (specifically femininities) are no longer perceived as mere philological innovations but are transforming into precision instruments of legal technique. They ensure the addressability and accuracy of legal norms, making the language of law fair to all subjects.

It is established that the use of the «generic masculine» creates an effect of cognitive dissonance and psychological alienation for female legal professionals. The implementation of femininities (advokatka (female lawyer), suddia (judge), ekspertka (female expert)) legitimizes the presence of women in the profession and eliminates the ethical dissonance with the fundamental principles of non-discrimination enshrined in the Constitution of Ukraine. The study identifies three effective mechanisms for the humanization of legal language: active derivation (restoring authentic Ukrainian word-formation models using suffixes -k-, -yts-, -ynia-); grammatical agreement (correct use of common gender words, e.g., «the judge [female] established»); and splitting (the use of paired nominations, such as «candidate [male] and candidate [female]»), which represents the highest form of inclusivity in public and international law.

The thesis is substantiated that gender in legal language is a parameter of variable intensity. Its manifestation fluctuates from neutralization in abstract norms of general action to the critical necessity of full gender identification in documents of individual action (criminal proceedings, labor contracts, civil status acts). The study reveals that the main barrier to linguistic modernization is professional conservatism and the fear of «legal formalism.» However, the analysis proves that replacing outdated linguistic clichés with gender-sensitive constructions does not destroy the system but rather strengthens its precision by minimizing the risks of identification errors.

It is concluded that the language culture of a modern lawyer lies in the ability to harmoniously combine respect for legal tradition with the requirements of inclusivity and social justice. Gender sensitivity in language is not only a requirement of the new orthography but also an essential component of a lawyer's professional ethics within the European legal space.

Keywords: language culture of a lawyer, gender-marked lexemes, femininities, legal discourse, androcentrism, legal technique, gender-sensitive language, professional ethics.

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку української державності характеризується глибокими трансформаціями в усіх сферах суспільного життя, зокрема в правовій та мовній. Мовну культуру правника традиційно розглядають як фундамент його професійної компетентності, що забезпечує чіткість, однозначність та переконливість юридичного дискурсу. У контексті європейської інтеграції України та гармонізації національного законодавства із міжнародними стандартами прав людини, особливої ваги набуває питання гендерної чутливості мови. Прийняття нової редакції «Українського

правопису» (2019 р.) та зміни у Класифікаторі професій легітимізували використання фемінітивів, що спричинило жваві дискусії в юридичній спільноті. Традиційний андроцентризм правової мови (використання чоловічого роду як універсального) поступово поступається місцем гендерно збалансованим конструкціям. У юридичному дискурсі андроцентризм виявляється не просто як граматична особливість, а як ідеологічний фільтр, що довгий час структурував правове поле за принципом ієрархії, а не рівності.

Це не лише лінгвістичне питання, а й важливий елемент професійної етики правника, що відображає повагу до суб'єктності жінки в правовій сфері – від студентки юридичного факультету до судді чи адвокатки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання мовної культури правників були предметом наукових пошуків таких учених, як Н. Артикуца, В. Бігун, С. Головатий, В. Калюжна, О. Коваль, І. Кочан, А. Марахова, Н. Присяжнюк, В. Рогожа, І. Усенко, О. Юрчук та ін. Як підкреслює Н. Артикуца, «проблеми правотворчої культури, забезпечення високої якості законодавства, його доступності й зрозумілості, ясності й прозорості, впорядкованості та чіткості, системності й гармонійності з європейським законодавством є надзвичайно важливими, оскільки їх вирішення сприятиме утвердженню України як демократичної, соціальної, правової держави, в якій діють ефективні законодавчі механізми забезпечення принципу верховенства права, законності та правопорядку, дотримання конституційних прав і свобод людини» (Артикуца, 2005: 45).

Водночас, попри фундаментальність досліджень загальної мовної культури, сучасні суспільні трансформації вимагають детальнішого розгляду окремих аспектів функціонування мови в праві. Якщо попередні наукові розвідки фокусувалися переважно на системності та чіткості законодавства, то нині пріоритетним стає питання антропоцентричності юридичної мови. У цьому контексті особливої актуальності набуває видимість жінки в юридичній професії, що виходить за межі суто стилістичних аспектів. Гендерній проблематиці у мовознавстві присвячена велика кількість праць дослідників (Л. Ірігарей, Д. Камерон, А. Кириліна, Ю. Крістева, Ж. Лакан, Р. Лакоф, М. Талбот, Д. Таннен, І. Халеева та ін.). Однак специфіка вживання гендерно маркованих лексем у вузькоспеціалізованому правничому дискурсі все ще потребує ґрунтовного вивчення, оскільки цей процес нерідко стримується професійним консерватизмом.

Сьогодні фемінітиви постають не лише як лексичні одиниці, а й як дієвий інструмент самопрезентації в межах юридичної етики. Їх упровадження в документальне забезпечення діяльності є вимогою часу, що сприяє точнішій ідентифікації суб'єктів права. Так, А. Архангельська розглядає «неофемінізацію» як закономірний нормативний розвиток мови, що релевантно відображає трансформації в сучасному соціокультурному просторі. Дослідниця наголошує на важливості розбудови української мовної системи саме через активізацію потенціалу фемінітивів (Архангельська, 2016). Важливим є також доробок Л. Кравець, чий аналіз частотності вживання назв професій дозволив дійти висновку, що природно сформована система фемінітивів є органічною для різних соціальних сфер, зокрема і для юридичної (Кравець, 2019). Своєю чергою, А. Селецький акцентує на історичній тягlostі цього явища. На його думку, використання жіночих номінацій відбиває тягlostь мовних традицій, які цілком виправдано розглядати «через призму сучасності як прямого й очевидного предка останньої» [Селецький, 2021: 398].

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі специфіки функціонування гендерно маркованих лексем у професійному мовленні правників, а також у визначенні їхнього впливу на сучасну мовну культуру юриста в умовах реформування правової системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гендерно марковані лексеми містять у своїй семантичній структурі експліцитну (відкриту) або імпліцитну (приховану) вказівку на біологічну стать чи соціальну роль референта. Проте реалізація цього семантичного потенціалу в професійному дискурсі суттєво обмежена специфікою конкретних сфер. Зокрема, правовий стиль мовлення традиційно вважається однією з найбільш консервативних та закритих лінгвістичних систем. Ця консервативність не є випадковою – вона випливає з самої природи права, яка потребує стабільності, передбачуваності та тягlostі. Однак у контексті впровадження гендерно маркованих лексем саме цей професійний консерватизм стає основним бар'єром, що уповільнює адаптацію мовної норми.

Мовна культура правника формується переважно в межах академічних та державних інституцій, де величезний масив чинних нормативно-правових актів, шаблонів документів та підручників залишається суто андроцентричним. Як відстежує С. Вихор, навіть «у законодавчому освітньому полі України гендерна термінологія практично відсутня» (Вихор, 2009: 12). Однак, затверджена Верховною Радою України Стратегія впровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2021» (Освіта: гендерний вимір – 2021, 2021) наближає нашу державу до виконання раніше підписаних міжнародних зобов'язань перед Організацією Об'єднаних Націй та Європейським Союзом. Водночас процес імплементації цих стратегічних змін гальмується не лише застарілою нормативною базою, а й глибоко вкоріненим консерватизмом. Такий консерватизм стилістично підживлюється інерцією: правнику-практику простіше відтворити мовну модель, зафіксовану в Кодексах, ніж самостійно адаптувати її до вимог сучасного правопису. Ця відданість традиційним зразкам зумовлена не лише звичкою, а й ідеологічним фундаментом професії: в основі правничого мислення лежить принцип *stare decisis* (дотримуватися вирішеного) – не лише у судових прецедентах, а й у термінології. Юридична техніка вимагає, щоб термін залишався однозначним протягом десятиліть, тому заміна усталеного «позивача» на «позивачку» часто сприймається як загроза цілісності правового тексту. Консерватизм тут виступає захисним механізмом від багатозначності, де чоловічий рід хибно ототожнюється з «нейтральним».

Історично правова мова формувалася в умовах патріархального устрою, де суб'єктом права – власником, воїном, суддею – виступав винятково чоловік. Це закріпилося в латинських формулах (наприклад, термін «*Nominem*» як людина, що етимологічно та контекстуально тяжіла до чоловічої статі) та пізніше в національних законодавствах. У класичному праві за маскулінітивом «суддя» чи «законодавець» стояв реальний чоловік, тому мовна форма повністю збігалася з біологічною статтю суб'єкта. Проблема виникала тоді, коли жінки стали повноправними суб'єктами права, а мова закону залишилася в межах архаїчної традиції «універсального чоловічого роду» (*generic masculine*).

Слід зауважити, що відсутність прямої номінації жінки в правовому дискурсі через використання «універсального чоловічого роду» не є суто філологічною особливістю – це глибока лінгво-юридична проблема, що деформує сприйняття

права як справедливого регулятора суспільних відносин. Мова не лише описує реальність, вона її конструює. Коли нормативний акт послідовно використовує маскулінітиви («захисник», «суддя», «позивач»), створюється стійка когнітивна установка, що суб'єктом права за замовчуванням є чоловік. У сучасній мовній культурі правника цей андроцентризм проявляється через механізми граматичної асиметрії, що полягає у використанні конструкцій на кшталт «Кожен має право... він зобов'язаний...», де займенник «він» поглинає жіночу ідентичність; професійної номінації, згідно з якою назви високих державних посад та наукових ступенів часто сприймаються як «престижніші» саме у формі чоловічого роду; смислової монополії, яка концепти «розумної людини» (*reasonable man*) узгоджувала з чоловічими патернами поведінки.

Як зазначають Н. Шеремета, Н. Ладинак та С. Каленюк, «мовний андроцентризм формує світ мовної дійсності, де вихідним пунктом мислиться чоловік» (Шеремета, Ладинак, Каленюк, 2021: 140). Таким чином, андроцентризм у правовому дискурсі створює стійкий ефект «мовної невидимості» жінки. Це призводить до низки негативних наслідків. По-перше, виникає психологічне відчуження: жінка-правник або жінка-суб'єкт правовідносин змушена здійснювати додаткову ментальну операцію – «приміряти» на себе чоловічу форму. Це породжує відчуття перебування в «чужому» мовному просторі, де жінка відчуває себе лише «допущеною» гостею, а не повноправним творцем процесу. Психологічно те, що не назване прямо, сприймається як другорядне або неіснуюче. Відсутність жіночих номінацій підкріплює «скляну стелю» в професійній ієрархії, маркуючи назви високих посад як виключно «чоловічі території». Стереотип про те, що офіційний стиль має бути виключно «суворим» та «безособовим», породжує упередження проти фемінітивів – їх часто помилково маркують як «емоційні» або «публіцистичні». Відтак, у свідомості консервативного правника вживання слова «адвокатка» може підсвідомо сприйматися як зниження стилістичного регістра, хоча з погляду філології це є лише дотриманням граматичної норми. По-друге, виникає ризик юридичної неточності. Юридична техніка базується на принципах прецизійності (точності) та однозначності. Використання виключно чоловічого роду часто вступає в суперечність із цими засадами. У складних документах (наприклад, у кримінальних провадженнях або справах про поділ майна), де одночасно фігурують декілька осіб різної статі, використання конструкцій на кшталт «свідок заявив», «підозрюваний вчинив» щодо жінки може призвести до фактичних помилок або потреби в додаткових уточненнях. Окрім стилістичних побоювань, значну роль відіграє прагматичний аспект: страх, що активна фемінізація назв посад призведе до процесуальних помилок. Виникають сумніви: чи не з'являється суперечності, якщо в трудовому договорі вказано «директор», а в наказі про звільнення – «директорка», і чи не стане така інновація зачіпкою для оскарження документів. Подібний «юридичний формалізм» змушує фахівців обирати безпечний шлях – використання застарілих універсальних маскулінітивів.

Проте гендерно марковані лексеми слід розглядати саме як інструменти адресності. Якщо норма права звертається до «громадянина», вона апелює до абстракції. Впровадження фемінітивів у документах індивідуальної дії дозволяє уникнути когнітивного дисонансу, коли зміст документа (біологічна стать особи) суперечить його граматичній формі. Це мінімізує ризики формальних зачіпок для оскарження документів через невідповідність персональних даних. Зрештою, це долає етичний дисонанс, адже мова офіційних документів більше не вступає у суперечність із засадничими принципами недискримінації, що закріплені в Конституції України та ключових міжнародних договорах.

Належить визнати, що деконструкція андроцентризму в мовній культурі правника не означає руйнування мовної системи, а передбачає її гуманізацію. Це реалізується через впровадження фемінітивів як способу легітимізації присутності жінки в професії, гендерну нейтралізацію текстів (використання множини або безособових конструкцій там, де це доречно), сплітінг (парне згадування) у критично важливих пунктах документів.

В умовах сучасного антропоцентричного повороту в праві консерватизм не має перетворюватися на догматизм. Мовна культура сучасного правника полягає у вмінні поєднати повагу до традиції з вимогами інклюзивності. У сучасній лінгво-юридичній парадигмі гендерно марковані лексеми трансформуються з суто філологічних категорій у прецизійні інструменти юридичної техніки, що забезпечують адресність та точність правової норми, роблячи мову права живою та справедливою щодо всіх суб'єктів.

Проте, на думку І. Царьової, «мовне конструювання гендеру» є складним соціолінгвістичним процесом, що виходить далеко за межі номінативного використання лексеми «стать» (Царьова, 2018: 269). У його основі лежить глибока кореляція мовних форм із гендерними уявленнями – асоціаціями та стереотипами, які формують смисловий універсум представників певної культури. Роль мови в цьому контексті не вичерпується суто комунікативною функцією (прийомом-передачею інформації) або трансляцією знань; вона фактично «будує» соціальне буття, виступаючи невід'ємним складником життєвого світу особистості.

Конструювання гендеру в різних сферах соціальної практики має свою виражену специфіку. Наприклад, у політичному (передвиборчому) дискурсі гендер трансформується у стратегічний інструмент імідж-проектування. Тут конструювання «чоловічності» або «жіночності» набуває ознак «товару», орієнтованого на запити конкретного електорального споживача. Водночас у правовій сфері, на протиположний динамічному політичному дискурсу, гендерне конструювання часто стикається з опором консервативних мовних моделей, що призводить до згаданого ефекту «мовної невидимості». Важливо розуміти, що гендер у мові постає як параметр змінної інтенсивності. Це так званий «плаваючий параметр» – фактор, що виявляється з неоднаковою силою залежно від контексту, аж до його повної нейтралізації в певних комунікативних ситуаціях. Проте в межах професійної культури правника цей параметр набуває особливої ваги, оскільки від точності гендерної ідентифікації суб'єктів права залежить не лише стилістична довершеність тексту, а й юридична прецизійність та адресність правової норми (Царьова, 2018: 269). Проте такий підхід часто створював когнітивний дисонанс у текстах процесуальних документів та офіційному листуванні.

Сучасна типологія гендерно маркованих одиниць у юридичній сфері пропонує вихід із цієї «мовної анонімності» через декілька стратегій, а саме: активну деривацію фемінітивів (*адвокатка, нотаріусиня, експертка*). Морфемний аналіз доводить, що це не штучне запозичення, а відновлення питомих моделей української мови; оперування словами спільного роду та статусу (*суддя, свідкиня, підозрювана*). Правильне граматичне узгодження («суддя встановила») є показником готовності юриста дотримуватися принципів рівності; прагматику сплітінгу («колеги та колегині», «кандидат і кандидатка»). Це найвищий прояв деконструкції андроцентризму, що забезпечує рівну видимість суб'єктів у конституційному та міжнародному

праві. Попри зауваження окремих дослідників щодо відсутності словникової фіксації деяких пар (*адвокат – адвокатка, радник – радниця*), сучасна лінгво-юридична парадигма тяжіє до подолання лексичної асиметрії.

Зокрема, І. Царьова зауважує, що у сучасній українській мові (за даними «Великого тлумачного словника сучасної української мови») досі не зафіксовано корелятивних пар до низки агентивних іменників, як-от: *адвокат, академік, архітектор, банкір, декан, мер, радник, брокер, ветеринар, дилер, косметолог тощо*» (Царьова, 2018: 286). На цій підставі дослідниця вважає недоцільним вживання, наприклад, політичного фемінітива «*радниця*» в офіційно-діловому мовленні, апелюючи до відсутності відповідної словникової фіксації.

Попри таку стриманість академічних джерел, сучасна лінгвістична парадигма тяжіє до подолання лексичної асиметрії. Теоретичне впорядкування гендерно маркованих одиниць дозволяє перейти від інерційного відтворення патріархальних мовних моделей до свідомого використання лінгвістичних засобів як інструментів забезпечення адресності та точності правової норми. Такий підхід не лише гуманізує мову права, а й усуває етичний дисонанс із засадничими принципами недискримінації, роблячи правову комунікацію справедливою та інклюзивною.

Висновок. Таким чином, сучасна лінгво-юридична парадигма розглядає гендерно марковані одиниці не лише як граматичні категорії, а як складні семантичні утворення, що в межах правового дискурсу трансформуються у прецизійні інструменти юридичної техніки. В основі мовного конструювання гендеру лежить співвіднесеність лінгвістичних форм із соціокультурними уявленнями та стереотипами, які формують універсум представників певної професійної спільноти. При цьому гендер у мові постає як параметр змінної інтенсивності – «плаваючий фактор», прояв якого коливається від повної нейтралізації в абстрактних нормах права до високої прецизійності в документах індивідуальної дії. У такому розрізі гендерно маркована лексика в дискурсі сучасного юриста виступає інструментом гуманізації права: вона дозволяє мові закону бути не просто набором абстрактних правил, а живою системою, що визнає та поважає ідентичність кожного суб'єкта.

Література:

1. Артыкуца Н. В. Культура правотворчості і мова. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2005. Т. 38. С. 42–46.
2. Архангельська А. М. Неофемінізація новітньої доби як чинник розбудови української мови: у пошуках втраченого? *XX–XXI століття: жанрово-стильові й лінгвістичні метаморфози в українській мові та літературі* : кол. моногр. Оломоуць : Вид-во Ун-ту ім. Палацького, 2016. С. 171–204.
3. Вихор С. Законодавче забезпечення гендерної рівності в освітньому просторі України. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2009. Вип. 25. С. 11–18.
4. Кравець Т. В. Мовні трансформації гендерних стереотипів у позначенні професій українськими ЗМІ. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69), № 1. С. 30–37.
5. Освіта: гендерний вимір – 2021: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–21 травня 2021 р.). Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 184 с.
6. Селецький А. Фемінітиви в українській мові та подолання зросійщення: перспективи та виклики. *Українська мова в освітньому просторі: здобутки, проблеми, перспективи* : матеріали наук.-практ. конф. Київ, 2021. С. 98–101.
7. Царьова І. В. Гендерний вимір у сучасній лінгвістиці. *Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, педагогічні, лінгвістичні та культурологічні засади* : монографія / кол. авт. ; за ред. Л. Р. Наливайко, І. О. Грицай. Київ : Хай-Тек Прес, 2018. С. 257–290.
8. Шеремета Н., Ладинак Н., Каленюк С. Інтелектуальна еволюція української мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 43, т. 3. С. 137–143.

References:

1. Artykutsa, N. (2005). Kultura pravotvorchosti i mova [The Culture of Law-Making and Language]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*, 38, 2–46.
2. Arkhanhelska, A. (2016). Neofeminizatsiia novitnoi doby yak chynnyk rozbudovy ukrainskoi movy: u poshukakh vtrachenoho? [Neofeminization of the Modern Era as a Factor in the Development of the Ukrainian Language: In Search of the Lost?] *XX–XXI stolittia: zhanrovo-stylovi y linhvistychni metamorfozy v ukrainskii movi ta literaturi* : kol. monohr. Olomouts : Vyd-vo Un-tu im. Palatskoho, 171–204.
3. Vykhор, S. (2009). Zakonodavche zabezpechennia gendernoi rinvnosti v osvritnomu prostori Ukrainy [Legislative Support for Gender Equality in Ukraine's Educational Space]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya pedahohichna*, 25, 11–18.
4. Kravets', T. V. (2019). Movni transformatsiyi hendernykh stereotypiv u poznachenni profesiy ukrayins'kymy ZMI [Linguistic Transformations of Gender Stereotypes in Job Titles within Ukrainian Media]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Filolohiya. Sotsial'ni komunikatsiyi*, 30 (69), 1, 30–37.
5. Osвita: gendernyi vymir – 2021 [Education: The Gender Dimension – 2021] : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 20–21 travnia 2021 r.). Kyiv : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2021, 184.
6. Seletskiy, A. (2021). Feminityvy v ukrainskii movi ta podolannia zrosiishchennia: perspektyvy ta vyklyky [Feminitives in the Ukrainian Language and Overcoming Russification: Perspectives and Challenges]. *Ukrainska mova v osvritnomu prostori: zdobutky, problemy, perspektyvy* : materialy nauk.-prakt. konf. Kyiv, 98–101.
7. Tsar'ova, I. V. (2018). Hendernyy vymir u suchasniy linhvistytsi. Osnovy teorii henderu: yurydychni, politolohichni, filosof's'ki, pedahohichni, linhvistychni ta kul'turolohichni zasady [The Gender Dimension in Contemporary Linguistics]: monohrfiya / kol. avt. ; za red. L. R. Nalyvayko, I. O. Hrytsay. Kyuyiv : Khay-Tek Pres, 257–290.
8. Sheremeta, N. & Ladyniak, N. & Kalenyuk, S. (2021). Intelektual'na evolyutsiya ukrayins'koyi movy [The Intellectual Evolution of the Ukrainian Language]. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk*, Vyp. 43, t. 3, 137–143.